

Marzena CZERNICKA
Polska Akademia Nauk

TRÓJMORZE W BUŁGARSKIEJ POLITYCE BEZPIECZEŃSTWA

Abstrakt:

W artykule zaprezentowano regionalny wymiar bułgarskiej polityki bezpieczeństwa. Dokonano tego w oparciu o nowopowstałą Inicjatywę Trójmorza. Zaprezentowano priorytety bułgarskiej polityki bezpieczeństwa w ramach tej inicjatywy, ale także w ramach integracji euroatlantyckiej. Przedstawiono szanse i zagrożenia, jakie stoją przed powołaną Inicjatywą Trójmorza, ukazano jej potencjał oraz zaangażowanie Bułgarii w realizację projektów Trójmorza. Celem artykułu było także udzielenie odpowiedzi na pytanie o to, jaką rolę i znaczenie ma powyższa inicjatywa dla polityki Bułgarii i jaką rolę odgrywa współpraca regionalna w polityce zagranicznej i polityce bezpieczeństwa współczesnej Bułgarii. Przeprowadzona analiza doprowadziła do wniosku, że główny kierunek w polityce stanowi integracja euroatlantycka. To w ramach tego priorytetu Bułgaria realizuje częściowo zadania związane z polityką regionalną. Współpraca regionalna jest intensyfikowana. Istnieje potencjał do lepszej współpracy w ramach Trójmorza.

Słowa kluczowe: Bułgaria, integracja euroatlantycka, Inicjatywa Trójmorza, polityka bezpieczeństwa, współpraca regionalna.

Wstęp

Realizowana na wielu płaszczyznach polityka bezpieczeństwa Bułgarii jest możliwa dzięki przynależności tego państwa do Unii Europejskiej (UE) i Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO). To w ramach tych organizacji Bułgaria realizuje swoje priorytety. Dzięki akcesji do NATO (2004), a następnie do UE (2007), Bułgaria nawiązała relacje ze światem zachodnim. Stała się częścią świata, w którym gwarantem bezpieczeństwa militarnego jest NATO, a za rozwój odpowiedzialna jest UE. Dzięki integracji ze strukturami euroatlantyckimi Bułgaria zacieśniła współpracę ze wszystkimi państwami członkowskimi UE i NATO. Z niektórymi państwami ta współpraca jest bardziej intensywna (np. współpraca handlowa z Niemcami), z innymi mniej.

Niemniej jednak integracja europejska otworzyła Bułgarii „drzwi” do Europy, stworzyła możliwość współpracy na szerszym polu i z wieloma państwami. W ramach UE Bułgaria zintensyfikowała współpracę z państwami, z którymi ma ona pewne cechy wspólne. Na przykład z państwami Europy Wschodniej łączy Bułgarię wspólne dziedzictwo komunistyczne. Łatwiej jest Bułgarii współpracować z tymi państwami ze względu właśnie na wspólną historię, a także częściowo podobne priorytety, podobne uwarunkowania ekonomiczne i geograficzne. Bułgarii nie poświęca się jednak dużo uwagi zarówno w publikacjach naukowych, jak również w mediach. Znacznie więcej uwagi poświęca się np. państwom Grupy Wyszehradzkiej. Tymczasem Bułgaria ma podobną historię związaną z komunizmem, jak pozostałe kraje Europy Wschodniej i częściowo podobne doświadczenia z okresu starań o członkostwo najpierw w NATO, a następnie UE. Ponadto Bułgaria jest państwem usytuowanym w niestabilnym regionie Bałkanów i na zewnętrznej granicy UE, co umacnia jej pozycję jako partnera NATO. Jej usytuowanie można określić jako strategiczne. W związku z tym, nie można pomijać Bułgarii przy obecnych dyskusjach nad funkcjonowaniem i bezpieczeństwem UE i całej Europy.

Z uwagi na to, że Inicjatywa Trójmorza jest przedsięwzięciem nowym i jej projekty są w fazie koncepcyjnej, nie ma zbyt wielu materiałów i opracowań na ten temat. Dotyczy to zarówno Polski, jak i Bułgarii. Z dokonanej analizy źródeł wynika, że przeważająca część dostępnych materiałów to artykuły prasowe, z których płyną ogólne informacje na temat celów i priorytetów wszystkich państw członkowskich Inicjatywy. Na chwilę obecną brakuje w bułgarskich publikacjach naukowych, czy też w mediach informacji na temat postępów w realizacji konkretnych działań w ramach tej Inicjatywy. Wiele przedsięwzięć znajduje się dopiero w fazie początkowej, jak np. różne projekty komunikacyjne, nadzorowane przez bułgarskie Ministerstwo Transportu, Technologii Informacyjnych i Komunikacji.

Uwarunkowania geograficzne, a zwłaszcza dostęp do Dunaju i Morza Czarnego czynią z Bułgarii kraj, którego położenie można uznać za strategiczne. Znaczenie położenia geograficznego Bułgarii wzrasta jeśli pod uwagę weźmie się fakt, że Bałkany to obszar przenikania się i rywalizacji różnych kultur wywodzących się z kręgu bizantyńsko-ruskiego, łacińskiego i islamskiego (Stępniewski 2011, s. 178-179; Koseski, Willaume 2007, s. 15). Z geopolitycznego punktu widzenia obszar Bułgarii jest także ważny z tego względu, że Bułgaria jest państwem członkowskim UE i NATO, granicą zewnętrzną UE. Obecność struktur euroatlantyckich w regionie Bałkanów potwierdza, jaki potencjał geostrategiczny i geopolityczny ma ten region Europy. Z powyższego bez żadnych wątpliwości wynika, że współczesna Bułgaria posiada geostrategiczne położenie, w oparciu o które może i powinna kształtować ona własną politykę.

Mapa 1. Położenie geograficzne Bułgarii

Źródło: *The World Factbook CIA*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bu.html>, (dostęp 14.01.2018).

Trójmorze jest nową inicjatywą, w którą zaangażowała się Bułgaria. Inicjatywa skupiająca państwa przyległe do trzech mórz: Adriatyku, Bałtyku i Morza Czarnego (nazywana też Inicjatywą ABC) powstała w 2015 r. z inicjatywy polskiej i chorwackiej (Baziur 2018). Bułgaria została jednym z 12 państw tworzących tę Inicjatywę. Dzięki niej Bułgaria może zacieśniać współpracę z partnerami a także wzmocnić bezpieczeństwo państwa i regionu, zwłaszcza w sektorze infrastruktury transportowej i energetyki. Działalność Trójmorza jest stosunkowo krótka i trudno ocenić jej skuteczność. Pojawia się w tym miejscu pytanie, czy ma ona w sobie potencjał i szansę na sukces w przyszłości. Warto jest także zastanowić się nad rolą i znaczeniem tej inicjatywy w polityce bezpieczeństwa Bułgarii, oraz jaką rolę odgrywa polityka regionalna w polityce zagranicznej i polityce bezpieczeństwa współczesnej Bułgarii.

Państwa wchodzące w skład Inicjatywy stanowią prawie 30% terytorium UE i 22% jej ludności, ale jedynie 10% PKB¹. Tym samym pod względem powierzchni oraz ludności Inicjatywa Trójmorza jest znacząca. Tym co zwraca uwagę wśród wymienionych danych to niski poziom PKB. Te dane świadczą o pewnych różnicach w rozwoju gospodarczym między państwami Europy Wschodniej i Europy Zachodniej. W tej niskiej pozycji gospodarczej państw wschodnioeuropejskich względem Zachodu należy upatrywać przesłanek powołania Inicjatywy. Jednym z głównych celów państw Trójmorza jest właśnie zmniejszenie różnic między Wschodem i Zachodem Europy. Cel ten jasno wybrzmiewa z deklaracji Trójmorza², podpisanej w Dubrowniku w 2016 r. Czytamy w niej, że te różnice według państw Trójmorza dotyczą zwłaszcza obszaru energetyki, transportu i komunikacji cyfrowej. Co istotne, państwa Trójmorza podkreślają wyraźnie w dokumencie, że ich celem nie jest powoływanie żadnych nowych struktur równoległych do tych mechanizmów współpracy, które już działają. Ich celem jest powołanie nieformalnej platformy służącej do pozyskiwania politycznego poparcia dla swoich działań. Państwa Trójmorza uważają, że bardziej bezpieczna i bardziej konkurencyjna Europa Wschodnia przyczyni się do wzmocnienia UE jako całości. Trójmorze nie ma być zatem czymś przeciwko UE – ma być czymś nowym w strukturach UE.

Na chwilę obecną trudno jest powiedzieć, czy ta Inicjatywa okaże się sukcesem, ponieważ jej działalność jest stosunkowo krótka. Warto jednak rozważyć, czy ma ona w sobie potencjał, którego wykorzystanie może przyczynić się do polepszenia standardu życia obywateli UE oraz do podniesienia poziomu bezpieczeństwa całej Europy. Na pewno tym, co łączy wszystkie państwa Trójmorza jest historia. Większość z tych państw znajdowała się w sowieckiej strefie wpływów po II wojnie światowej, aż do 1989 r. Ponadto oprócz Austrii (1995) i Chorwacji (2013) wszystkie pozostałe kraje zostały przyjęte do UE w 2004 lub 2007 r. (podczas wielkiego rozszerzenia UE). Z tej dwunastki tylko Austria jest starym państwem UE. Dla wszystkich państw tego obszaru Niemcy i pozostałe kraje strefy euro są najważniejszymi partnerami w handlu zagranicznym. Zakres wzajemnej współpracy państw środkowoeuropejskich mierzonej wielkością obrotów handlu zagranicznego jest o wiele mniejszy, w porównaniu z tym na jaką skalę prowadzą te państwa handel z państwami strefy euro (Goetting, Jones 2017). Poza tym prawie wszystkie z tych państw są silnie uzależnione od importu rosyjskich surowców, tj. ropy naftowej i gazu ziemnego. Państwa tego regionu nie posiadają również zintegrowanej infrastruktury gazowej i naftowej oraz cechuje je niska

¹ *Kraje Trójmorza to prawie 30% terytorium UE. Ta idea wzbudza zainteresowanie USA*, <http://forsal.pl/artykuly/1055403,pwc-kraje-trojmorza-to-prawie-30-proc-terytorium-ue-ta-idea-wzbudza-zainteresowanie-usa.html>, [4.07.2017], dostęp (17.01.2018).

² *Wspólna deklaracja w sprawie Inicjatywy Trójmorza*, <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,105,wspolna-deklaracja-w-sprawie-inicjatywy-trojmorza.html>, (dostęp 16.01.2018).

konkurencyjność na rynku surowcowym. Problemy z dywersyfikacją źródeł energii powodują, że bezpieczeństwo energetyczne państw środkowoeuropejskich jest w bardzo dużym stopniu uzależnione od Rosji. Bułgaria posiada niskie zasoby surowców rodzimych, które pokrywają tylko niewielką część całego zapotrzebowania kraju na energię. Rosyjski gaz jest sprowadzany do Bułgarii jedyną trasą, przez Ukrainę. Również ropa naftowa i paliwo jądrowe jest w całości importowane z Rosji. Zależność energetyczna Bułgarii od importu surowców w 2008 r. wyglądała następująco: ropa (100%), gaz (prawie 100%), węgiel (40%). Łącznie Bułgaria pokrywała w 2008 r. 76% zapotrzebowania na energię z importu rosyjskich surowców (*Energy Strategy ...2011*). Ciekawego zestawienia na temat uzależnienia państw Trójmorza od Rosji dokonał Bartosz Bieliszczuk. W przypadku Bułgarii udział Rosji w imporcie gazu w 2014 r. sięgał już 100%. Komisja Europejska (KE) stwierdza także liczne nieprawidłowości ze strony Rosji względem państw do których eksportuje ona surowiec. KE podkreśla, że Rosja stosuje różne praktyki monopolistyczne względem tych państw, np. zakaz reeksportu, nierynkowe ceny, czy „warunkowe” dostawy gazu. Dominacja Rosji w tym regionie naraża te państwa także na zakłócenia dostaw gazu i naciski polityczne (Bieliszczuk 2017). W przypadku Bułgarii istotny jest także fakt, że oprócz posiadania przez Rosję monopolu na dostawy ropy i gazu, Rosjanie posiadają również największe udziały na rynku w sektorze jądrowym. Przykładem silnej pozycji rosyjskich udziałów w bułgarskim sektorze jądrowym jest przykład elektrowni atomowej w Kozłoduju i pomysł wybudowania drugiej elektrowni atomowej w Belene³.

Tym co łączy wszystkie kraje są przede wszystkim wspólne cele: zniwelowanie peryferyjności względem Zachodu, współpraca w sektorze energetyki, transportu, komunikacji cyfrowej i lepsza kooperacja polityczna. Trzeba jednak pamiętać o tym, że istnieje ryzyko, iż państwa tworzące tę Inicjatywę pomimo jasno zadeklarowanych celów, będą miały problemy ze współpracą w praktyce. Ponieważ inne są cele strategiczne i interesy państw bałtyckich, inne mogą być interesy państw tworzących Grupę Wyszehradzką, a jeszcze inne będą cele państw regionu Morza Czarnego. Inny jest także stosunek państw Trójmorza, np. do relacji z UE, czy relacji z Rosją. To właśnie rozbieżności w podejściu do polityki międzynarodowej mogą utrudniać tym państwom współpracę. Trafnego spostrzeżenia na ten temat dokonał Paweł Ukielski (2016). Podjął on próbę przedstawienia szans i zagrożeń dla powodzenia idei Trójmorza, prezentując wyzwania przed jakimi stoją państwa Inicjatywy. Wśród najważniejszych czynników zewnętrznych, które utrudniają

³ Projekt budowy tej elektrowni był kilkakrotnie już zarzucany, głównie ze względu na warunki polityczne, problemy ze znalezieniem inwestora, jak również ze względu na protesty ekologów. Ostatnio powrócono do projektu budowy tej elektrowni, szerzej na ten temat w: *Възраждането на АЕЦ "Белене"*, https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2018/05/24/3184463_vuzrajdaneto_na_aec_belene/, [24.05.2018], dostęp (05.06.2018);

współpracę polityczną państw Inicjatywy, autor raportu uznaje aktywną politykę w tym regionie Niemiec, Rosji, USA i Chin, różnice w interesach poszczególnych państw regionu oraz konflikty pomiędzy tymi państwami. Autor raportu prezentuje punkty styczne i rozbieżności w polityce państw Inicjatywy względem np. podejścia do UE (kwestia Brexitu, uchodźców, strefy euro), relacji z NATO i USA, czy podejścia do relacji z Rosją. Na przykład w odniesieniu do relacji z Rosją autor raportu wyraża taką opinię, że dla Polski, Rumunii i krajów bałtyckich Rosja jest głównym wrogiem i zagrożeniem dla bezpieczeństwa, a np. Węgry czy Bułgaria mają prorosyjskie nastawienie. Wydaje się, że autorem przytoczonego raportu, że właśnie mocno zróżnicowany stosunek państw Trójmorza do Rosji może mieć kluczowe znaczenie dla możliwości dalszej współpracy w ramach tej Inicjatywy.

W ramach powołanej Inicjatywy państwa zaproponowały kilka projektów w trzech konkretnych sektorach:

- 1) w obszarze transportu – Via Carpatia i Via Baltica, połączenia kolejowe, np. Rail Baltica, czy korytarz transportowy Bałtyk-Adriatyk;
- 2) w obszarze energetyki Korytarz Gazowy Północ-Południe;
- 3) rozwój technologii informacyjnych.

Via Carpatia jest to projekt korytarza transportowego biegnącego z północy na południe Europy (od Kłajpedy po Saloniki). Cała trasa Via Carpatia ma być gotowa do 2025 r.⁴. Na terytorium Bułgarii ten korytarz transportowy będzie przebiegać przez Sofię, Płowdiw i Swilengrad⁵. Projekt Via Carpatia powstał już w 2006 r. w Łańcucie⁶. Wówczas miał on obejmować tylko cztery kraje – Polskę, Litwę, Węgry i Słowację. Z biegiem czasu, do projektu dołączyła też Bułgaria, Rumunia i Grecja (2010), a w 2016 r. te plany budowy korytarza zostały potwierdzone i wzmocnione poprzez podpisanie tzw. deklaracji łańcuckiej II. Planuje się rozszerzenie tego korytarza także na Turcję i Ukrainę. Wieloletnie zainteresowanie państw środkowoeuropejskich projektem Via Carpatia pokazuje, że państwa tego regionu faktycznie są zdeterminowane, by ten projekt zrealizować. Z całą pewnością jego realizacja przyczyni się do polepszenia infrastruktury drogowej Europy Wschodniej. Przyczyni się także do zintensyfikowania kontaktów pomiędzy państwami tego regionu (handel, inwestycje). Korytarz transportowy biegnący z północy na południe będzie dostosowany do standardów infrastruktury panującej w zachodniej części Europy. Tym samym przyczyni się on do stopniowego zacierania różnic między Wschodem i Zachodem Europy.

⁴ *Wiemy, kiedy powstanie polski odcinek Via Carpatia*, <https://businessinsider.com.pl/firmy/kiedy-powstanie-via-carpattia/mxzs9l>, [18.05.2017], (dostęp 20.01.2018).

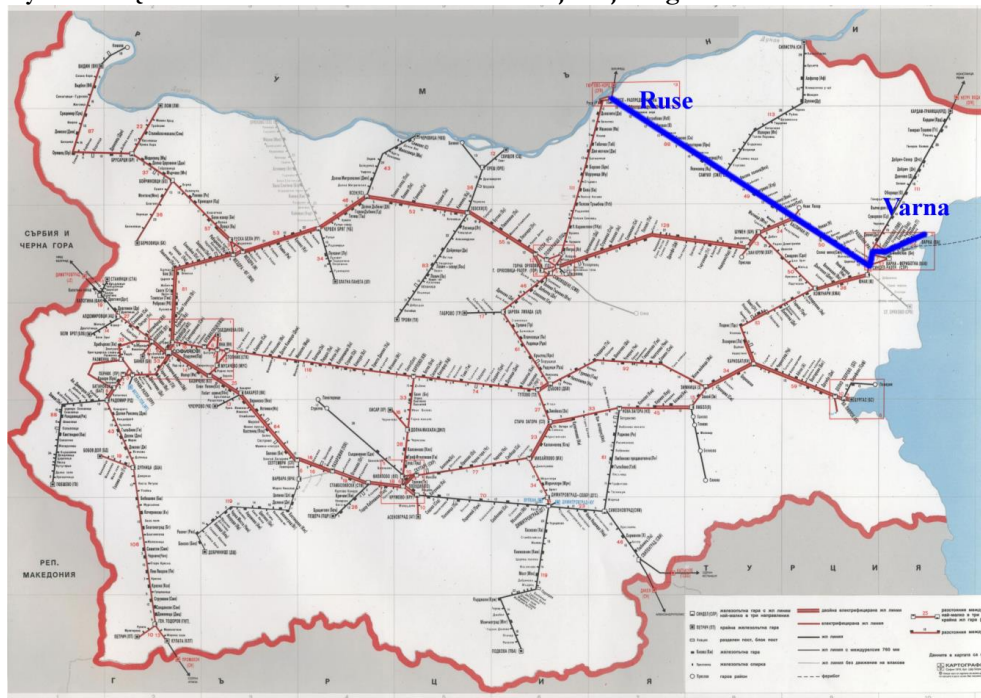
⁵ Strona Ministerstwa Infrastruktury RP, http://www.mib.gov.pl/2-PrezentacjaNewsa-1796967-p_14.htm, (dostęp 22.01.2018).

⁶ *10 lat Deklaracji Łańcuckiej czyli krótko o Via Carpatia*, <https://www.zamek-lancut.pl/pl/Aktualnosci,357>, (dostęp 21.01.2018).

Bulgaria we współpracy z UE realizuje również wiele inwestycji transportowych, które mają stanowić część Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T). Celem tych inwestycji jest przede wszystkim modernizacja infrastruktury, usprawnienie połączeń pomiędzy państwami UE i państwami Półwyspu Bałkańskiego, a także zredukowanie negatywnego wpływu na środowisko naturalne. Bułgarskie Ministerstwo Transportu, Technologii Informacyjnych i Komunikacji w ramach Inicjatywy Trójmorza nadzoruje m.in. następujące projekty inwestycyjne w obszarze transportu:

1. Przebudowa parametrów projektowych linii kolejowej Ruse-Warna, które jest bezpośrednim połączeniem naddunajskiego portu w Ruse z portem morskim w Warnie. Całkowita długość linii to 227 km a koszt projektu szacuje się na 383 mln euro (Ryc. 2).

Ryc. 2. Połączenie Ruse – Warna na tle sieci kolejowej Bułgarii

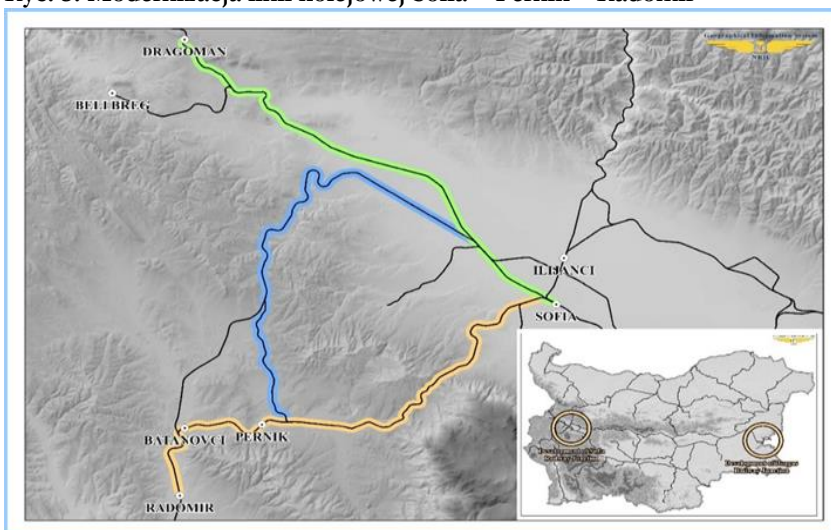

Źródło: Ministerstwo Transportu, Technologii Informacyjnych i Komunikacji Bułgarii <https://www.mticc.government.bg/>.

2. Modernizacja linii kolejowej Sofia – Pernik – Radomir, będącej częścią połączenia kolejowego Bułgarii z Macedonią. Całkowity koszt szacunkowy projektu to 360 mln euro. Realizacja tego projektu przyczyniać ma się do polepszenia łączności pomiędzy Bułgarią a Macedonią. Projekt podzielony został na dwie sekcje: Sofia –Dragichevo – Pernik - Radomir – ok. 48 km i Voluyak – Razmenna – Pernik – ok. 48 km (Ryc. 3).

Czernicka, M., 2018, *Trójmorze w bułgarskiej polityce bezpieczeństwa, Przegląd Geopolityczny, 26, s. 142-154.*

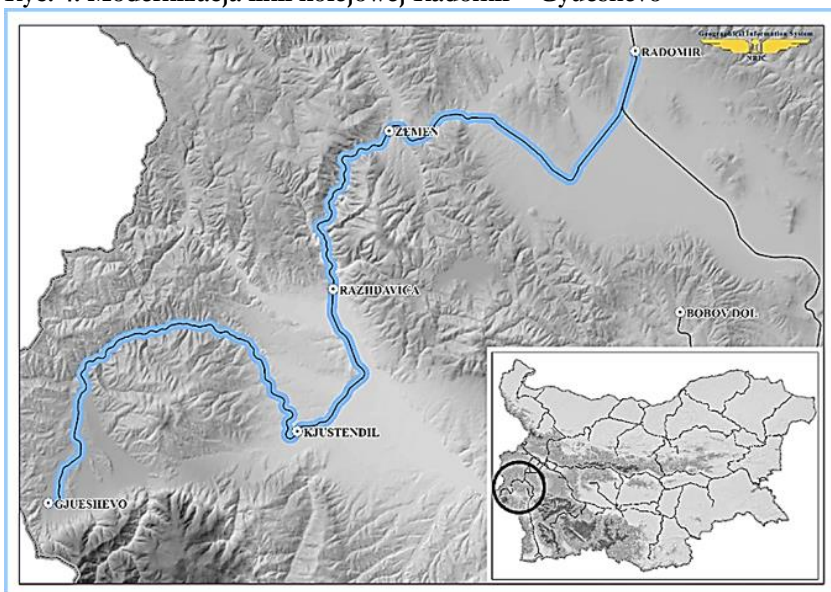
Ryc. 3. Modernizacja linii kolejowej Sofia – Pernik – Radomir

Źródło: Ministerstwo Transportu, Technologii Informacyjnych i Komunikacji Bułgarii <https://www.mtitc.government.bg/>.

3. Modernizacja linii kolejowej Radomir – Gyueshevo będącej częścią połączenia Sofii ze Skopje. Długość trasy to 88 km a całkowity koszt szacowany jest na 556 mln euro. Projekt obejmuje dwa odcinki: Radomir – Kyustendil (54 km) i Kyustendil – Gyueshevo (34 km) (Ryc. 4).

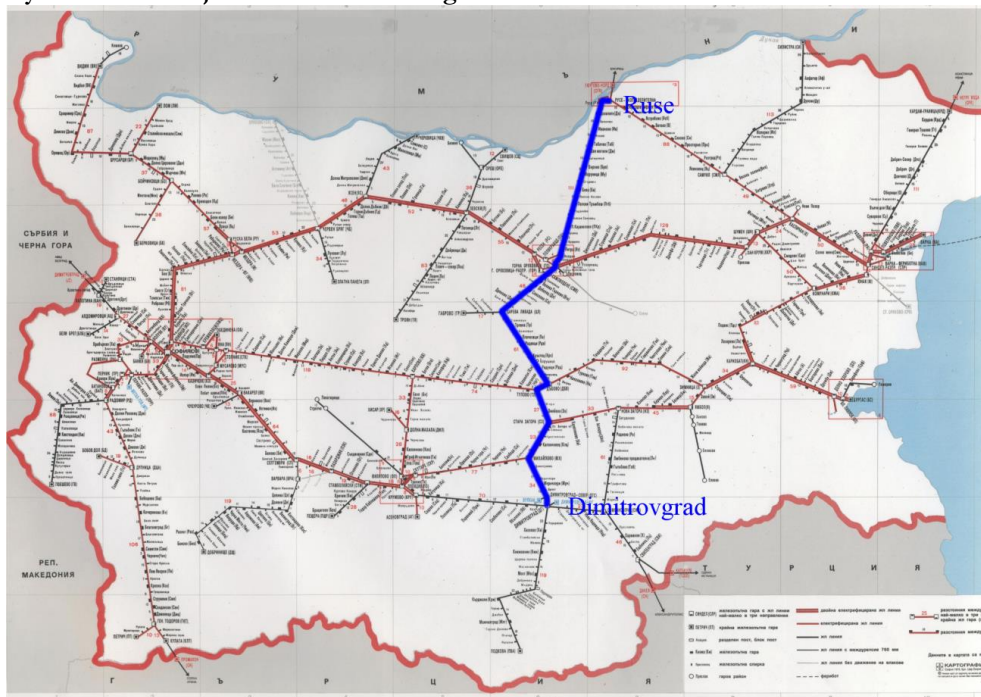
Ryc. 4. Modernizacja linii kolejowej Radomir – Gyueshevo

Źródło: Ministerstwo Transportu, Technologii Informacyjnych i Komunikacji Bułgarii <https://www.mtitc.government.bg/>.

4. Modernizacja linii kolejowej Ruse – Dimitrovgrad, będącej częścią sieci TEN-T łączącej północną część Bułgarii z południem. Całkowita długość trasy to 314 km. Modernizacja tej trasy jest jednym z priorytetów Bułgarii i ten projekt ma być ukończony do 2030 r. Koszt przeznaczony na studium wykonalności, które ma być gotowe w 2013 roku, to 7 mln euro (Ryc. 5).

Ryc. 5. Linia kolejowa Ruse - Dimitrovgrad

Źródło: Ministerstwo Transportu, Technologii Informacyjnych i Komunikacji Bułgarii, <https://www.mticc.government.bg/>.

5. Modernizacja linii kolejowej Karnobat – Sindel o długości 123 km, która ma być wykonana do 2050 roku i pochłonie koszt 290 mln euro.

6. Budowa intermodalnego terminala Warna, który ma zapewnić zintegrowaną obsługę morską, kolejową i drogową. Terminal ma być ulokowany w południowej części miasta Warna. Przewidywany koszt szacunkowy to 432 mln euro.

Argumentem przemawiającym za tym, że Inicjatywa Trójmorza nie ma być tworem przeciwko UE są także liczne inicjatywy i projekty gazowe wspierane przez UE, które obejmują państwa Trójmorza. Najbardziej znanym z nich – obejmującym także Bułgarię – jest projekt budowy korytarza gazowego Północ-Południe. Projekt budowy tego korytarza pojawił się w 2011 r. Chęć udziału w projekcie podpisało 13 państw, z czego 8 z nich tworzy Inicjatywę Trójmorza (Bieliszczuk 2017). UE pomogła także w utworzeniu grupy roboczej wysokiego szczebla, tzw. CESEC (Central and South Eastern Europe Gas

Connectivity). Zadaniem tej grupy jest przyspieszenie budowy połączeń gazowych. Realizacja tego zadania ma w przyszłości umożliwić sprowadzanie gazu do Europy z Azerbejdżanu. Jej członkiem również jest Bułgaria. UE wspiera też projekty gazowe w Europie Wschodniej, nadając inwestycjom status projektu o znaczeniu wspólnotowym (PCI- Project of Common Interest) (Bieliszczuk 2017). Spośród wszystkich państw Trójmorza, najwięcej projektów o wspólnotowym statusie PCI jest realizowanych w Bułgarii i Rumunii (po 10 projektów). Jak zauważa Bartosz Bieliżczuk właśnie w obszarze infrastruktury gazowej można spodziewać się sukcesu Inicjatywy Trójmorza. Wiąże się to ze zbieżnym stanowiskiem UE i państw Trójmorza dotyczącym rynku gazu w Europie. Zarówno unijna polityka energetyczna, jak i koncepcje określone przez kraje Trójmorza mają na celu dywersyfikację dostaw gazu, uniezależnienie od rosyjskiego surowca i zwiększenie bezpieczeństwa dostaw do państw UE.

Spośród wszystkich państw tworzących Inicjatywę Trójmorza Bułgaria ma największe szanse na zacieśnianie współpracy z Rumunią. Wynika to z faktu, że oba państwa prowadzą podobną politykę międzynarodową. Mają podobne priorytety i cele w polityce zagranicznej. Oba państwa leżą w basenie Morza Czarnego. Łączy je wspólna historia akcesji do UE i NATO. Oba państwa są najbiedniejszymi członkami UE i oba stanowią granicę zewnętrzną UE. Zarówno Bułgaria, jak i Rumunia nie należą do strefy Schengen, ani do strefy euro. Zbieżna jest także polityka obu państw w kontekście rozwoju regionu czarnomorskiego (współpraca w ramach Organizacji Współpracy Gospodarczej Państw Morza Czarnego (BSEC)⁷, czy Procesu Współpracy w Południowo-Wschodniej Europie (SEECP))⁸. W przypadku Bułgarii i Rumunii jednym z podstawowych trzonów współpracy jest aktywna polityka w zakresie wzmacniania bezpieczeństwa regionu i całej Europy. Bułgaria i Rumunia stanowią część wschodniej flanki NATO i w ramach Sojuszu współpraca obu państw jest bardzo intensywna⁹. Ta zbieżność stanowisk Bułgarii i Rumunii w wielu sprawach dotyczących UE, NATO, regionu i kwestii bezpieczeństwa zapewne ułatwi obu państwom dalszą współpracę. Odbywać się ona będzie z korzyścią dla pomysłów forsowanych przez Inicjatywę Trójmorza. Jak już zasygnalizowano powyżej stanowiska państw Inicjatywy Trójmorza w wielu kwestiach są rozbieżne, dlatego też istotnym jest, aby państwa poszukiwały płaszczyzn porozumienia, dzięki którym możliwe będzie zrealizowanie założonych celów. Na przykład istnieje duże prawdopodobieństwo, że zarówno Rumunia, jak i Bułgaria będą miały podobne stanowisko w sprawie korytarza

⁷ Strona organizacji BSEC: <http://www.bsec-organization.org/Pages/homepage.aspx>, (dostęp 14.01.2018).

⁸ Strona organizacji RCC (SEECP): <http://www.rcc.int/pages/111/south-east-european-cooperation-process--seecp>, (dostęp 14.01.2018).

⁹ Na przykład w odpowiedzi na rosyjski atak na Krym, Bułgaria, Rumunia i USA realizują manewry na Morzu Czarnym. Stale też na poligonach rumuńskich i bułgarskich odbywają się szkolenia i manewry wojsk NATO.

Via Carpatia. Będą zatem dążyć do szybkiego zrealizowania tego końcowego odcinka korytarza, który będzie przebiegał przez ich terytorium (korytarz ma docierać do Grecji). Sukcesem we współpracy obu państw jest także budowa interkonektora łączącego oba państwa¹⁰. To połączenie gazowe ma w przyszłości stanowić część korytarza gazowego Północ-Południe.

Z punktu widzenia bułgarskiej polityki zagranicznej, z całą pewnością warto by było, aby oprócz Rumunii, Bułgaria zabiegała też o dobre relacje z pozostałymi państwami członkowskimi Trójmorza. Może to przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa zarówno Bułgarii, pozostałych krajów Inicjatywy, jak również całej UE. Nie należy zapominać też o tym, że Bułgaria powinna zabiegać o dobry wizerunek swojego kraju zwłaszcza wśród państw UE, z uwagi na to, że jest to jej główny partner handlowy.

Podsumowując należy podkreślić, że nowopowstała Inicjatywa Trójmorza ma w sobie potencjał, którego wykorzystanie może podnieść rangę całego obszaru Europy Wschodniej. Wykorzystanie jednak tego potencjału wymaga determinacji i przezwyciężenia pewnych rozbieżności, które widoczne są w polityce państw. Wydaje się, że dla Bułgarii zaangażowanie w Inicjatywę Trójmorza stanowi jeden z priorytetów, o czym świadczą liczne projekty transportowe. Bułgaria aktywnie popiera realizację projektów założonych przez tę inicjatywę. W przypadku Trójmorza, z całą pewnością sfinalizowanie projektów Via Carpatia oraz Korytarza Północ-Południe będzie stanowić potwierdzenie, że Inicjatywa Trójmorza została słusznie powołana. Będzie to także dowodem na to, że państwa, które powołały Inicjatywę potrafią osiągnąć konsens. Realizacja obu projektów podniesie rangę całej Inicjatywy, ukaże jej słuszność i skuteczność, podniesie rangę krajów, przez które będą przebiegać te korytarze. Via Carpatia doprowadzi do zmniejszenia różnic w sektorze infrastruktury transportowej między Wschodem i Zachodem Europy, a Korytarz Północ-Południe umożliwi dywersyfikację dostaw gazu. Wydaje się, że w najbliższej przyszłości Bułgaria będzie konsekwentnie realizować swoje priorytety, w tym także zadania ustanowione w ramach Trójmorza.

Literatura

Baziur, G., 2018, *Trójmorze jako koncepcja bezpieczeństwa i rozwoju ekonomicznego Europy Wschodniej*, Przegląd Geopolityczny, tom 23, s. 24-38.

Bieliszczuk, B., 2017, *Trójmorze: współpraca na rzecz unijnego i regionalnego rynku gazu*, Biuletyn PISM, 63 (1505).

¹⁰ *Bułgarzy i Rumunii wspierają realizację Korytarza Północ-Południe*, <http://biznesalert.pl/bulgarzy-i-rumunii-wspieraja-realizacje-korytarza-polnoc-poludnie/>, [15.06.2016], (dostęp 14.02.2018).

Czernicka, M., 2018, *Trójmorze w bułgarskiej polityce bezpieczeństwa, Przegląd Geopolityczny, 26, s. 142-154.*

- Energy Strategy of the Republic of Bulgaria till 2020. For reliable, efficient and cleaner energy*, file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Energy%20Strategy%20of%20the%20Republic%20of%20Bulgaria%20till%202020%20(1).pdf, (dostęp 21.06.2018).
- Goetting, M., Jones, G., *Factbox – Three Seas Initiative summit in Warsaw*, <https://uk.reuters.com/article/uk-poland-usa-trump-factbox/factbox-three-seas-initiative-summit-in-warsaw-idUKKBN19P0U1>, [4.06.2017], (dostęp 20.01.2018).
- Hebda, W., 2014, *Projekty energetyczne na Bałkanach – szansa wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego Europy*, *Przegląd Geopolityczny*, 9, s. 53-70.
- Karwińska, M., 2016, *Zarządzanie bezpieczeństwem europejskim*, *Przegląd Geopolityczny*, 17, s. 63-84.
- Koseski, A., Willaume, M., 2007, *Nowe kraje Unii Europejskiej: Bułgaria, Rumunia*, Wydawnictwo Dialog, Warszawa.
- Leszczyński, T. Z., 2014, *Energetyka na Bałkanach – między Unią Europejską a Federacją Rosyjską*, *Przegląd Geopolityczny*, 9, s. 97-118.
- Paszkiwicz, E., 2018, *Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego*, *Przegląd Geopolityczny*, 23, s. 123-143.
- Popek, K., 2015, *Mniejszość muzułmańska w Bułgarii*, *Przegląd Geopolityczny*, 14, s. 71-86.
- Stępniewski, T., 2011, *Geopolityka regionu Morza Czarnego w pozimnowojennym świecie*, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin.
- Szara, K., Kisiel, M., 2016, *Uwarunkowania bezpieczeństwa społeczno-ekonomicznego jako potrzeby społecznej*, *Przegląd Geopolityczny*, 15, s. 63-82.
- The World Factbook CIA*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bu.html>, (dostęp 15.01.2018).
- Trubalska, J., 2017, *Wielowymiarowe zarządzanie granicami zewnętrznymi Unii Europejskiej*, *Przegląd Geopolityczny*, 19, s. 104-113.
- Ukielski, P., *Mapa Trójmorza. Przegląd punktów wspólnych i rozbieżności w polityce 12 państw regionu*, Centrum Analiz Klubu Jagiellońskiego, Raport 3/2016, <http://cakj.pl/wp-content/uploads/2016/11/Raport-3-2016.pdf>, (dostęp 20.01.2018).
- Wilczyński, P. L., Adamczyk, N., 2018, *Sily zbrojne Unii Europejskiej*, *Przegląd Geopolityczny*, 23, s. 100-122.

The Three Seas Initiative in the Bulgarian security policy

The article presents the regional dimension of the Bulgarian security policy. This was done on the basis of the newly created Three Seas Initiative. The priorities of the Bulgarian security policy under this initiative were presented, as well as within the framework of Euro-Atlantic integration. Presented are the opportunities and threats that stand before the Three Seas Initiative, showing its potential and the involvement of Bulgaria in the implementation of the project. The aim of the article was also to answer the question about the role and importance of the above-mentioned initiative for Bulgarian politics and what role regional cooperation plays in foreign policy and security policy of contemporary Bulgaria. The conducted analysis led to the conclusion that the main direction in politics is Euro-Atlantic integration. It is within this priority that Bulgaria partially implements tasks related to regional policy. Regional cooperation is intensified. There is potential for better cooperation within the framework of the Three Seas.

Key words: Bulgaria, Euro-Atlantic integration, Three Seas Initiative, security policy, regional cooperation.